

Rosenberg testvérek, pedig kiknek dús tartalmú jegyzékeiről már is alkalmunk volt szólni, október havában »Havi közlemények Rosenberg testvérek ódon munkák tárából« című közlőnyt indítottak meg, mely megjelenik minden hó 15-én, és kívánatra minden irodalombarátnak ingyen és bérmentve megküldetik.

A könyvek . . . . .-én kívül »apró irodalmi jegyzeteket« is fog közölni, valamint megnyitja hasábjait irodalmi hirdetésekre, »úgy egyes könyvek ajánlását, mind keresését illetőleg.«

Nem hagyhatjuk észrevétel nélkül az első számban közlött »apró hírek« elsejét, mely nagy hazánkfíának Széchenyi Istvának titkárához Tasner Antalhoz intézett leveleit illeti. Ezeket a Rosenberg testvérek Tasner Antal örökösaitől zálog gyanánt lefoglalták, és árverés alá bocsátottak. Ezen árverésen a M. N. Múzeum könyvtárának őre is megjelent, és fel volt hatalmazva a levelekért 800 forintot ajánlani. Azonban a Rosenberg testvérek, mint hitelezők, 1000 o. é. forintnyi ajánlattal kezdték meg az árverést, és így a nagybessü történeti kincsnek birtokába jutottak. melyet most az Akadémiának és a Múzeumnak megvétel végett felajánlottak. Mivel pedig ezen intézetek nincsenek abban a helyzetben, hogy túlzott igényeiket kielégíthessék, most megrojják a »megfoghatatlan közönyösséget«, melylyel a fővárosi közintézetek e megbecsülhetlen hagyaték iránt viseltetnek, és kijelentik, hogy azt angol és német könyvtáraknak fogják megvétel végett fölajánlani.

Miként az előzmények mutatják, »e megfoghatatlan közönyösség vádját« könyvtárunk nem érdemli meg.

Egyébként óhajtjuk, hogy a »Rosenberg testvérek közleményei« tartósabb életnek örvendjenek, mint a hasonló vállalatok, melyeket korábban más üzletek kezdeményeztek.

Vegyes közlemények.

A régi magyar irodalom termékeit lehetőleg teljesen egybegyűjteni, a Nemzeti Múzeum könyvtárának egyik főfeladata, a melyet a magyar tudományosság érdeke tűz ki neki. Minthogy pedig Szabó Károly bibliographiai munkájából kitűnt, hogy

számos oly XVI és XVII. századbeli magyar nyomtatványok, melyek a Múzeum könyvtárában hiányoznak, kolostorok, közép-tanodák és magánosok birtokában vannak, — a hol a tudomány munkásaira nézve nehezen közelíthetők meg — az Igazgatóság lépéseket tett, hogy azokat ajándék vagy leteményképen, csere vagy vétel útján a múzeumi könyvtár számára megszerezze. A kegyes tanító-rend főnöke volt az első, mely a hozzá intézett megkeresésre kijelenté, hogy a rend könyvtáraiban található régi magyar nyomtatványokat ajándékképen átengedi. Nem csekélyebb hála kötelezte le intézetünket a bécsi Theresianum Igazgatósága, mely késznek nyilatkozott a könyvtárában levő 12 darab XVI. századbeli magyar nyomtatványt¹⁾ — többnyire unicumok — csere útján a múzeumi könyvtár birtokába juttatni.

A M. N. Múzeum Könyvtárában, a régi könyvek tábláiból ki-szedett régi magyar nyomtatványokról a napilapokban rövid tudósítás jelent meg. Ezeknek részletes ismertetését, hely szűke miatt, a jövő füzetben fogjuk közölni. Egyelőre csak azt emeljük ki, hogy az említett nyomtatványok között egy eddig csak csekély töredékben, ismert cím nélkül, ismert művet fedeztünk föl. Címe :

Effectvs Amoris Az Szerelemnek ereie, kit
A cheneosbol Magyar Rith musba szerzettenek,
Atiaknak, Aniaknak tanúsága ra Mense Julio.
Anno Domini 1587. . . . . Debrecenbe. Anno Do-
mini, 1588.

Az utolsó két versszak így szól :

Ez historiat ki szerzé versekben,
Deakbol fordíta Magyar enekben,
Egi iffiu Scola Mestersegeben,
Ezeket enekle egi io kedueben,
Az ezer öt szazban es nioezvan hetben,
Niarba az szent Jakabnak hava ban,
Erdelnek hires nemes io földében,
Czegeben az holdas Tonak fekteben,

Finis

A M. N. Múzeum könyvtárának újabb gyarapodásai közül első helyen kiemelendőnek tartjuk Kruesz Krizosztom pannonhalmi főapát úrnak ajándékát: a montecasinói szent-Benedekrendű órségi apátság nagyszerű publicatióját. Címe :

¹⁾ Ismertetve a »Könyv-Szemle« 1877-ik évi első füzetében.

»Bibliotheca Casinensis seu Codicum Manuscriptorum qui in tabulario Casinensi asservantur series per paginas singillatim enucleata notis, characterum speciminibus ad unguem exemplatis aucta, cura et studio Manachorum Ordinis S. Benedicti Abbatiae Montis Casini.« Ekkorig három nagy ív-rétű kötet jelent meg: 1873, 1875, 1877-ben Összesen csak 170 codex ismertetését tartalmazza, mely a szent-Benedekrend hagyományos alaposságával készült. A munka értékét nagy számú műmellékletek emelik: a codexek egyes lapjainak és a codexekben előforduló képeknek sikerült hasonmásai. Miként ezek a monte-casinói zárda szerzeteseinek művei; úgy maga a munka is a zárda nyomdájában készült. Megjegyezzük, hogy a monte-casinói zárda az egyetlen Olaszországban, melyet tekintettel tudományos munkásságára, a saecularisatio megkímélt. És nem hallgathatjuk el, hogy ezen monumentalis munka közrebocsátásának nagy költségeihez a magyarországi szent Benedekrend is hozzájárul.

A M. N. Múzeum könyvtárának vásárlás útján tett szerzeményei közül megemlítünk egy hártýára nyomtatott mise könyvet, mely a pécsi egyházmegye használatára Velenczében 1499-ben, Paep János budai könyvárús költségén nyomtatott. Épen és tisztán fentartott teljes példány. Az initialisok és a Canon előtt álló kép egykorú művészi kéz által színezve vannak, mely az 1^a 112^b 113^a lapok szélei ékes díszítményekkel látta el. Ezen mise-könyvnek még csak két hártýára nyomtatott példányát ismerjük: a pannonhalmi főapátság és a pécsi püspökség könyvtárában. Az utóbbi nem teljes. A mi példányunk vételára 40 darab arany volt.

A III. egyetemes tanító-gyűlés alkalmából f. é. augusztus 23-án Csontos János könyvtári őrsegéd a Nemzeti Múzeum könyvtárában Mátyás király könyvtáráról előadást tartott, melyen mintegy 200 tanító és tanítónő vett részt. Miután a tanító-gyűlés tagjait a könyvtár részéről melegen üdvözölte volna, fejtegetni kezdé milyen könyvtári viszonyok voltak általában Európában s milyenek különösen nálunk, mikor Mátyás király a világhírű Corvinát létesítette; mely időre esik alapítása, miként gyarapodott évről évre, és hogy lett Mátyás magángyűjteményéből nyilvános könyvtár; hol szerezték be leginkább a kéziratokat, s mily

gondot fordítottak arra, hogy azok finom hártján, szép írással, arany initialékkal és arabeszkos lapszéli diszitással kiállítva legyenek; hogy az akkori Vaticana, Laurentiana, Marciana és az urbinói herczeg könyvtára mellett mint hirneves könyvtár említették; hány ezer lehetett köteteinek száma, s hogyan pusztult el Mátyás halála után a szélrózsa minden irányában. — A Corvin-codexeket egyenkint mutatta be, a muzeumbelieket úgy, mint az Abdul Hamid szultán által ajándékozottakat, melyeknél kiemelte, hogy visszaérkezésük kiváltképen az egyetemi ifjúságnak köszönhető. Ezután a könyvtár termein keresztül vezette végig a tanítókat, megmagyarázta nekik miként van a 200 ezer kötetet meghaladó könyvkészlet berendezve, lajstromozva és felállítva; hogyan kezeltetnek a kéziratok, oklevelek és levelek-szóval mi a könyvtár berendezési oeconomiája. A könyvtár azon termében, hol Deák Ferencz ingóságai vannak ideiglenesen kiállítva tovább ideig állapodtak meg, s meghatva nézték a nagy hazafi egyes butordarabjait. Legvégül a könyvtári folyosón levő irodalomtörténeti kiállítást tekintették meg, hol Csonotosi az írás történetéről és fejlődéséről, a nevezetesebb oklevelek fontosságáról s a kiválóbb nyomtatványok irodalomtörténeti becséről gyakorlati magyarázatokkal szolgált. A tanítók és tanítónők köszönetnyilvánítások közt vettek bucsút az előadótól, ki végül azon kérést intézte hozzájuk: hogy hazatérve, legyenek apostolai nemzeti művelődésünknek, s ha valahol megtudják, hogy egy régi kézirat, oklevél vagy levél irodalomtörténetünk nem kis kárára pusztulásnak indul, mentsek azt meg az enyészettől s tudósítsák róla a M. Nemzeti Múzeumot.

A budapesti magyar királyi egyetem könyvtárának igazgatói hivatala, mely Horvát Árpádnak lemondása óta, két éven át üresedésben volt, betöltetett. A kihirdetett pályázatra kilencz folyamodó jelentkezett. Az egyetemi tanács ezek közül Szilágyi Sándort hozta javaslatba. A vallás- és közoktatási m. k. miniszter úr önmagának felterjesztésére, ő cs. és ap. kir. felsége október 7-én kelt elhatározásával, Szilágyi Sándor akadémiai rendes tagot nevezte ki. Azon nagynevű férfiak: Pray, Schönvisner, Fejér, Toldy, kik egy század óta az említett könyvtár élén állottak, méltó utódot nyertek benne.

Magyar tudósok külföldi könyvtárakban. Rómer Flóris jeles tudósunk okt. havában a párisi, brüsseli és müncheni könyvtárakban kutatott, és az azokban őrzött Corvinákat tanulmányozta. A Corvin könyvtárról szóló munkáját, két évtized óta tett tanulmányainak és kutatásainak eredményét, közelebb kényszeríti sajtó alá. — Dr. Abel Jenő, a latin classica philologia avatott művelője, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztériumtól utazási ösztöndíjt nyert, hogy az olaszországi könyvtárakban tanulmányokat tegyen. Különösen föladataul tűzte ki magának: a magyarországi humanista-irodalom emléket összegyűjteni. Legelőbb Velenczében dolgozott, hol a Marciana könyvtárban a következő kiadatlan irodalmi műveket másolta le. Janus Pannoniusnak, Saguntinus Jánoshoz intézett két költői levelet, Saguntinus feleleteivel. Ugyancsak Janus Pannoniustól két epitaphiumot »in Leonellum Ferrariae Machionem« és »in Lasarum Marchionem Malaspinam«; úgyszintén egy »Tetrastichon in Borsum«; valamint Guarino Baptistának Janus Pannoniushoz intézet két költeményét. Ennek kiadott költeményeit is összevetette a codexek szövegével, és több lényeges eltérést jegyzett föl. — Továbbá lemásolta Ludovicus Carbo egy költeményét, melyből kitűnik, hogy Magyarországra meghívott tanárnak, és jegyesének beleegyezésétől teszi függővé, vajjon a meghívást elfogadja-e. Végre Michael Carrariensis »De choreis musarum« című munkájának Rangoni egri püspökhöz és Dominicus Zavoreus »De rebus dalmaticis libri octo« című munkájának Verancsics Antalhoz intézett dedicatióit. Óhajtjuk, hogy a lelkes ifjú tudóst útjában áldás és szerencse kísérje.

II. Rákóczi Ferenczhez intézett folyamodvány könyv ki nyomtatására kért segély tárgyában. A magyar országos levéltár kincstári osztályának »Inutilia 1708.« feliratu csomagjában, mely 1708 elejéről való folyamodványokat tartalmaz, találtam az itt következő levelet:

Felséges Fejedelem!

Nékem nagy jó Kegyelmes Uram!

Mivel én ez munkácskát Felségednek dedicaltam és a Felséged fejedelmi dicsősséges neve alatt akarom világra is bocsá-

tani: alázatosan kérem Felsőgedet, mint nékem nagy jó kegyelmes Uramat, méltóztassék — ha tovább nem is — avagy csak praefatióját ezen munkácskának kegyelmessen megolvasni. Noha nem ilyen üszögében, hanem jól elkészülve, nyomtatásban kell vala ez munkácskát Felsőgednek bémutatnom, — melynek is eddigvaló kijövetelire nagylelkű emberek vóltanak ösztönim, — de a sok körülem lévő szükség, szegénység, és ennek kinyomattatására való tehetetlenség, a debreczeni typographiának is a németek miatt való elpraedáltatása (1750.) ebbéli szándékomban meggátolt.

Volna ilyen szándékom Kegyelmes Uram, hogy Lócsére avagy Bártfára felküldeném s kinyomattatnám; de sem fizetése Ecclesiámban annyiravaló, kinek végbenvitelében magamat azzal segíthetném, nincs, sem másunnan a szűk időhöz képest nem szerezhetek, ha Felsőged fejedelmi kegyelmessége hozzám nem járúl. Ha Isten módot adna benne, Kegyelmes Uram, magam felvinném Lócsére avagy Bártfára a typographiában, és annakutána egész készületivel — jó Istenem segítségéből — akar-nám Felsőgednek praesentálnom, mellyen teljes tehetséggel igyekezem is.

Felsőgednek nékem nagy jó Kegyelmes Uramnak
együgyű, de igaz és hív szolgája

Herczeg-Szölösi István m. k.

most kemecsei lelki-tanító.

Kivül: Az Felsőges Fejedelem Felső-vadászi II. Rákóczi Ferencz, nékem nagy jó Kegyelmes Uram, kegyelmessen megolvasni méltóztassék.

Közli: *Thaly Kálmán.*

HIRLAPIRODALMI STATISZTIKA.

A földm. ipar- és kereskedelemügyi m. k. ministeriumban, a hírlapok és folyóiratok statistikája az 1877. évre összeállítottván, az eredmény következő:

1. Az összesen megjelent 381 (315) ¹⁾ hírlap és folyóirat közül volt:

¹⁾ A zárjelek közti számok az 1876. évi adatokat mutatják.